

FINANSOWANIE GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM

Grażyna Anna Ciepela, Jolanta Jankowska, Kazimierz Jankowski
Akademia Podlaska w Siedlcach

Streszczenie. Celem opracowania było zaprezentowanie wykorzystania środków unijnych z Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” na lata 2004–2006 na realizację przedsięwzięć związanych z agroturystyką w 40 gospodarstwach województwa mazowieckiego. Wykorzystano informacje udostępnione przez Departament Analiz i Sprawozdawczości Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Badane gospodarstwa w zdecydowanej większości (90%) posiadały powierzchnię użytków rolnych nieprzekraczającą 10 ha przeliczeniowych, w tym 1/3 to gospodarstwa o areale poniżej 5 ha. 20% z tych gospodarstw można zaliczyć do grupy żywotnych ekonomicznie. Inwestycje, na które beneficjenci otrzymali dofinansowanie to głównie rozbudowa, przebudowa lub remont połączony z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych i gospodarczych na cele agroturystyczne. Średni koszt projektu w badanych gospodarstwach wynosił 155 472 zł, a średnia kwota przyznana na jedno gospodarstwo to 70 609,5 zł.

Słowa kluczowe: gospodarstwo agroturystyczne, fundusze strukturalne, wielkość ekonomiczna gospodarstwa, koszt kwalifikowany projektu, kwota wnioskowana

WSTĘP

Źródło dochodów z rolnictwa uległo w Polsce, podobnie jak w innych krajach Unii Europejskiej, deprecjacji. Trudna sytuacja ekonomiczna rolników zmusza ich do szukania nowych, alternatywnych źródeł dochodu. Część gospodarstw rolnych może się rozwijać przez zmianę profilu dotychczasowej, tradycyjnej produkcji surowców rolnych w kierunku wykorzystania posiadanych zasobów (budynków, ludzi, kapitału, ziemi) w takiej pozarolniczej dziedzinie jak agroturystyka [Mirończuk i in. 2007]. Oferuje ona pobyt w gospodarstwie rolnym oraz zróżnicowane możliwości rekreacji dzięki specyficznym walorom obszarów wiejskich. Zdaniem Sawickiego [2007], wymagania agro-

turystów co do sposobu zakwaterowania i rodzaju rekreacji ciągle rosną. Zdecydowana większość turystów chce przyjechać i wynająć odpowiednio przygotowaną kwaterę o odpowiednim standardzie oraz skorzystać z rekreacji ruchowej, takiej jak sporty wodne, jazda na rowerze czy konno. W tym celu rolnicy przygotowujący się do świadczenia usług turystycznych powinni rozważyć swoje możliwości, ale w kontekście istniejącego zapotrzebowania na znane preferencje turystów. Baza noclegowa w gospodarstwie agroturystycznym to najczęściej pokoje gościnne znajdujące się w domu gospodarza. Jednakże coraz częściej agroturyści preferują pokoje gościnne i mieszkania wakacyjne zlokalizowane w samodzielnych domkach na posesji gospodarstwa [Młynarczyk 2002]. Spełnienie tych wszystkich oczekiwań nie jest łatwe, szczególnie ze względu na ograniczenia finansowe rolników [Czternasty i Buczkowska 2007].

Akcesja Polski do struktur unijnych stworzyła możliwości korzystania ze środków funduszy strukturalnych przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich. W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” na lata 2004–2006 Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa uruchomiła Działanie 2.4. „Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań alternatywnych źródeł dochodów”, w ramach którego można było ubiegać się o refundację części kosztów poniesionych między innymi na inwestycje związane z agroturystyką.

Zaprezentowanie tych możliwości oraz ocena wykorzystania środków unijnych na realizację bezpośrednich przedsięwzięć związanych z agroturystyką w 40 gospodarstwach województwa mazowieckiego stanowią główne cele niniejszego opracowania.

METODYKA BADAŃ

Materiał źródłowy do badań pochodził z wniosków o dofinansowanie realizacji projektów w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego 2004–2006 w zakresie Działania 2.4. Wykorzystane w pracy dane zostały udostępnione przez Departament Analiz i Sprawozdawczości Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Zebrane informacje dotyczyły 40 gospodarstwach agroturystycznych położonych w 21 powiatach województwa mazowieckiego, które otrzymały dofinansowanie z ARiMR na realizację projektów związanych z agroturystyką. Pozyskane dane zostały poddane analizie matematycznej i opisowej. W opracowaniu pogrupowano gospodarstwa agroturystyczne według powiatów oraz przeanalizowano je pod względem powierzchni użytków rolnych i wielkości ekonomicznej. Ponadto przedstawiona w pracy analiza dotyczyła rodzaju przedsięwzięć, które były przedmiotem ubiegania się o dofinansowanie z funduszy Unii Europejskiej w ramach SPO 2004–2006 oraz kosztów rzeczywistych i kwalifikowanych projektów, a także kwot wnioskowanych i refundowanych.

WYNIKI I Dyskusja

Województwo mazowieckie ma duże predyspozycje do rozwoju i uprawiania agroturystyki. Wynikają one zarówno z warunków naturalnych, jak i bogatego dziedzictwa kulturowego wsi, gościnności mieszkańców oraz troski kwaterodawców o jak najlepszą ja-

kość świadczonych usług turystycznych. Na terenie tego województwa znajduje się wiele obiektów przyrodniczo-kulturowych stanowiących atrakcję turystyczną. Powierzchnia obszarów cennych przyrodniczo i prawnie chronionych zajmuje tutaj 30% ogólnej powierzchni. Według danych zamieszczonych w Roczniku Statystycznym Województwa Mazowieckiego [2006], na tym terenie znajduje się 4 tys. pomników przyrody, do których można zaliczyć pojedyncze drzewa, głazy narzutowe itp. Przez teren województwa mazowieckiego przepływają liczne rzeki (Wisła, Pilica, Narew, Bug), znajdują się tutaj także jeziora. Atrakcją turystyczną tego regionu są także rozmieszczone w różnych jego zakątkach liczne zabytki architektury, takie jak pałace dawnych możnowładców, zamki, dworki ziemiańskie, obiekty sakralne oraz obiekty ukazujące dawną kulturę i tradycję mieszkańców tego terenu, a mianowicie skanseny i inne muzea. Ponadto, rozwojowi agroturystyki na Mazowszu sprzyja położenie geograficzne, gdyż odległość od Warszawy do najdalszych zakątków tego regionu nie przekracza 150 km, zatem mieszkańcy stolicy Polski, chcąc spędzić urlop czy weekend na wsi, nie muszą pokonywać dalekich podróży. Według informatora „Mazowsze Agroturystyka” [2005/6], na terenie tego województwa działało 250 gospodarstw agroturystycznych zlokalizowanych w 37 powiatach. 40 z tych gospodarstw, położonych w 21 powiatach, uzyskało w latach 2004–2006 dofinansowanie z ARiMR na realizację projektów związanych z agroturystyką.

Przedstawione w tabeli 1 dane wskazują, że liczba gospodarstw w poszczególnych powiatach województwa mazowieckiego, które uzyskały dofinansowanie w ramach Działania 2.4. była zróżnicowana. Największą ich liczbą charakteryzowały się powiaty płocki i siedlecki (5 gospodarstw), chociaż ogólna liczba gospodarstw agroturystycznych w tych powiatach nie była największa. W siedmiu powiatach dofinansowanie uzyskały 2 lub 3 gospodarstwa, natomiast w pozostałych dwunastu tylko jedno gospodarstwo (w każdym powiecie) skorzystało ze środków unijnych przeznaczonych na agroturystykę. Należy także podkreślić, że ze 164 gospodarstw agroturystycznych, działających na terenie 21 powiatów, z dofinansowania skorzystało tylko 40, co stanowiło 24,4% ogólnej ich liczby. Procentowy udział gospodarstw dofinansowanych z funduszy UE w całkowitej liczbie gospodarstw agroturystycznych województwa mazowieckiego, która w badanym okresie wynosiła 250 [Mazowsze Agroturystyka 2005/6], był jeszcze mniejszy i stanowił 16%. Analizując udział gospodarstw dofinansowanych w poszczególnych powiatach w ogólnej liczbie gospodarstw agroturystycznych, należy stwierdzić, że najmniejszy ich odsetek odnotowano w powiatach ostrołęckim (5,9%), węgrowskim (7,1%), kozienickim (9,1%) i sokołowskim (10%). Świadczy to o małej operatywności właścicieli gospodarstw agroturystycznych położonych na terenie tych powiatów. Ponadto, przyczyną małej liczby gospodarstw dofinansowanych w ramach programu SPO w latach 2004–2006 mógł być brak kategoryzacji bazy noclegowej w większości gospodarstw położonych w województwie mazowieckim. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, gospodarstwa starające się o refundację części kosztów poniesionych na inwestycje związane z agroturystyką z funduszy UE muszą posiadać skategoryzowaną bazę noclegową [www.poland.eceat.org/kategoryzacja.htm].

Liczne badania z zakresu agroturystyki wskazują, że pierwszoplanowym motywem podejmowania działalności agroturystycznej w gospodarstwie rolnym jest chęć uzyskania dodatkowych dochodów [Kryński 2003, Łęczycki i in. 2007, Niewęglowski 2007, Woch i Gołub 2005, Żbikowski i in. 2006]. Jest to odzwierciedlenie sytuacji dochodo-

wej gospodarstw, w jakiej znalazły się po rozpoczęciu przemian ustrojowych w Polsce w 1989 roku. Obecna gospodarka rynkowa umożliwia rozwój dużym gospodarstwom, specjalizującym się w określonej produkcji. Tradycyjne małoobszarowe gospodarstwa rolne napotykać takie problemy, jak: niskie dochody, niestabilne ceny produktów rolnych, rosnące koszty produkcji i duży nakład pracy. Alternatywą dla tych gospodarstw jest działalność pozarolnicza [Sznajder i Przezbórska 2006]. Założenie to znajduje potwierdzenie w badaniach prowadzonych w gospodarstwach agroturystycznych położonych na terenie Polski wschodniej. Uzyskane dane wskazują, że większość gospodarstw w badanym regionie należała do małoobszarowych, posiadały one bowiem areal użytków rolnych nieprzekraczający 10 ha. Dlatego też niskie dochody z produkcji rolniczej w tych gospodarstwach zmotywowały ich właścicieli do podjęcia działalności agroturystycznej [Balińska i Sikorska-Wolak 2001, Jasińska i Ciepela 2009].

Uzyskane w pracy dane (tab. 1) również wskazują, że działalność pozarolniczą, jaką jest agroturystyka prowadzą przeważnie gospodarstwa o niewielkiej powierzchni użytków rolnych. Areal tych użytków w analizowanych gospodarstwach kształtował się w granicach 0,35–29,94 ha przeliczeniowych, przy czym w 12 z nich (30%) nie przekraczała 2 ha, a 10 gospodarstw (25%) posiadało powierzchnię od 2 do 5 ha. Najmniej liczną grupę (10%), stanowiły gospodarstwa o powierzchni powyżej 10 ha. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie agroturystycznym województwa mazowieckiego wynosiła 6,11 ha. Największą powierzchnię (29,94 ha) posiadało jedno gospodarstwo w powiecie mińskim, natomiast najmniejszą (0,35 ha) w powiecie radomskim.

Wielkość ekonomiczna analizowanych gospodarstw agroturystycznych (wyrażona w ESU), podobnie jak ich powierzchnia (tab. 1) była bardzo zróżnicowana (0,15–20,78 ESU). Należy także podkreślić, że efekt ekonomiczny gospodarstw, mierzony wartością nadwyżki bezpośredniej, nie zawsze był wyższy w gospodarstwach o większym areale użytków rolnych. Najwyższą wartość ekonomiczną (20,78 ESU) osiągnęło gospodarstwo o powierzchni 14,68 ha, natomiast wartość ta w gospodarstwie o największym areale (29,94 ha) wynosiła 4,09 ESU. Najliczniejszą grupę (50%) tworzyły gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 2 do 4 ESU. Powierzchnia użytków rolnych w tych gospodarstwach była również bardzo zróżnicowana (0,47–15,27 ha), jednakże połowa tej populacji to gospodarstwa o areale powyżej 5 ha. W 12 analizowanych gospodarstwach (30%) wielkość ekonomiczna zamykała się w przedziale 0,15–1,50 ESU, a powierzchnia użytków rolnych kształtowała się w granicach od 0,35 do 7,30 ha, przy czym w 7 gospodarstwach nie przekraczała 2 ha. Pozostałe 20% stanowiły gospodarstwa o wielkości ekonomicznej od 4,09 do 20,78 ESU. Tutaj także zanotowano dużą rozbieżność w powierzchni użytków rolnych (1,71–29,94 ha), a także to, że efekty ekonomiczne gospodarstw nie zawsze były uzależnione od ich powierzchni.

Analizując średnią wielkość ekonomiczną uzyskaną w gospodarstwach w poszczególnych powiatach, należy stwierdzić, że spośród 21 powiatów największe efekty ekonomiczne osiągnęło gospodarstwo zlokalizowane w powiecie lipskim (20,73 ESU), a najmniejsze w powiecie węgrowskim (0,19 ESU). Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa agroturystycznego w województwie mazowieckim wynosiła 3,94 ESU. Według Szeląg-Sikory [2009], gospodarstwo żywotne ekonomicznie to takie, które osiąga nadwyżkę bezpośrednią wynoszącą co najmniej 4 ESU. Odnosząc tę wartość do badanej populacji, należy stwierdzić, że tylko 8 gospodarstw (20%) spełniało to kryterium.

Tabela 1. Powierzchnia użytków rolnych i wielkość ekonomiczna gospodarstw agroturystycznych województwa mazowieckiego dofinansowanych z funduszy UE w ramach SPO 2004–2006

Table 1. Size of agricultural area and economical size of agrotourism farms in Mazowieckie Voivodeship financed with the UE funds within the SPO 2004–2006

Powiat	Ogólna liczba gospodarstw agroturystycznych	Liczba gospodarstw dofinansowanych i % ich udziału w ogólnej liczbie gospodarstw	Powierzchnia UR w gospodarstwach w ha przeliczeniowych	Średnia powierzchnia UR w gospodarstwie w ha przeliczeniowych	Wielkość ekonomiczna gospodarstw w ESU	Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa w ESU
białobrzeski	1	1 (100%)	8,94	8,94	2,64	2,64
ciechanowski	6	3 (50%)	1,98; 7,30; 8,92	6,07	0,42; 0,89; 18,26	6,52
garwoliński	2	1 (50%)	2,40	2,40	9,86	9,86
koziemicki	11	1 (9,1%)	0,90	0,90	0,15	0,15
lipski	1	1 (100%)	14,68	14,68	20,73	20,73
łosteki	11	2 (18,2%)	2,74; 8,33	5,53	2,69; 1,18	1,93
miński	6	3 (50%)	1,50; 7,12; 29,94	12,85	0,11; 2,30; 4,09	2,17
ostrołęcki	34	2 (5,9%)	1,71; 4,18	2,94	8,76; 1,00	4,88
ostrowski	6	1 (16,7%)	4,69	4,69	1,24	1,24
płocki	9	5 (55,6%)	1,25; 2,64; 3,08; 5,12; 8,79	4,32	0,52; 1,50; 3,08; 2,65; 4,81	2,51
płocki	6	2 (33,3%)	1,60; 6,97	4,28	0,10; 6,90	
radomski	2	1 (50%)	0,35	0,35	1,06	1,06
siedlecki	11	5 (45,5%)	0,47; 4,07; 4,07; 9,31; 16,39	6,86	3,77; 2,95; 3,50; 2,48; 9,61	4,46
sierpecki	7	1 (14,3%)	15,27	15,27	2,60	2,60
sochaczewski	3	1 (33,3%)	9,03	9,03	3,30	3,30
sokołowski	10	1 (10%)	8,49	8,49	2,86	2,86
warszawski zachodni	12	3 (25%)	0,75; 0,81; 6,70	2,75	2,03; 2,18; 3,53	2,58
węgrowski	14	1 (7,1%)	0,67	0,67	0,19	0,19
wotomiński	3	3 (100%)	1,50; 2,06; 2,70	2,09	2,79; 2,04; 2,10	2,31
wyszkowski	8	1 (12,5%)	7,27	7,27	2,86	2,86
żuromiński	1	1 (100%)	7,85	7,85	3,99	3,99
Razem	164	40 (24,4%)		Średnia – 6,11		Średnia – 3,94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Analiz i Sprawozdawczości ARiMR i Informatora „Mazowsze Agroturystyka” 2005/6.

Source: Own elaboration based on data from Department of Analysis and Reports ARMA and Magazine „Mazowsze Agroturystyka” 2005/6.

Uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, że dofinansowane w ramach Działania 2.4. rodzaje przedsięwzięć to głównie rozbudowa, nadbudowa lub remont istniejących w gospodarstwie budynków mieszkalnych i gospodarczych przeznaczonych na cele agroturystyczne oraz wyposażenie ich w niezbędne do tego działania elementy. Tego typu inwestycje przeprowadzono w 39 (97,5%) gospodarstwach (tab. 2). Zakres projektu w 27 gospodarstwach (67,5%) obejmował także inwestycje związane z urządzeniem

Tabela 2. Liczba gospodarstw agroturystycznych w województwie mazowieckim dofinansowanych z funduszy UE w ramach SPO 2004–2006 na poszczególne rodzaje przedsięwzięć

Table 2. The number of agrotourism farms in Mazowieckie Voivodeship financed from the EU funds within SPO 2004–2006 by types of investments

Powiat	Rodzaje przedsięwzięć							
	A	B	C	D	E	F	G	H
	Liczba gospodarstw							
białobrzeski	1							
ciechanowski	3	2					1	2
garwoliński	1	1			1	1	1	1
kozienicki	1						1	
lipski	1			1	1			
łosicki	2	2				2	2	2
miński	3	2					1	
ostrołęcki	2	1					1	1
ostrowski	1	1						1
płocki	5	4		1	1	2	2	2
płoński	1	1	1					1
radomski	1							
siedlecki	5	3		2		2	1	5
sierpecki	1	1		1	1		1	1
sochaczewski	1	1		1	1		1	
sokołowski	1	1						1
warszawski zachodni	3	1			2	1	1	2
węgorzowski	1	1				1		1
wołomiński	3	3		1			3	
wyszkowski	1	1					1	
żuromiński	1	1				1	1	1
Razem	39	27	1	7	7	10	19	21
% gospodarstw	97,5	67,5	2,5	17,5	17,5	25	47,5	52,5

A – Rozbudowa nadbudowa przebudowa lub remont istniejących budynków mieszkalnych i gospodarczych na cele agroturystyczne oraz ich wyposażenie; B – Urządzenie miejsc do wypoczynku, zakup wyposażenia i sprzętu turystycznego lub rekreacyjnego zwierząt do celów terapeutycznych i rekreacyjnych; C – Budowa lub remont połączony z modernizacją obiektów budowlanych niezbędnych do realizacji celów projektu, z wyjątkiem budowy budynków mieszkalnych; D – Zakup maszyn, urządzeń, narzędzi i wyposażenia; E – Zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania; F – Zakup środków transportu na potrzeby prowadzenia działalności agroturystycznej; G – Zagospodarowanie terenu na potrzeby prowadzenia planowanej działalności w ramach projektu; H – Koszt ogólny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Analiz i Sprawozdawczości ARiMR.

Source: Own elaboration based on data from Department of Analysis and Reports of Agency for Restructuring and Modernization of Agriculture.

miejsc służących do wypoczynku i rekreacji (budowa basenu, altany, boiska sportowego, placu zabaw dla dzieci, miejsca na grill, zagospodarowanie terenów zieleni), zakupu sprzętu rekreacyjnego (rowery, kajaki, urządzeń do siłowni) i zwierząt (głównie koni) do celów terapeutycznych i rekreacyjnych. Analiza pozostałych rodzajów przedsięwzięć wykazała, że były one również związane z inwestycjami na cele agroturystyczne. Między innymi dofinansowanie kosztów ogólnych otrzymało 21 beneficjentów (52,5%), bowiem obejmowały one wydatki na przygotowanie i realizację projektu, tj. przygotowanie dokumentacji technicznej i ekonomicznej, uzyskanie zaświadczeń i pozwoleń oraz wydatki związane z nadzorem urbanistycznym, architektonicznym i budowlanym, a także z nabyciem patentów i licencji. Warto zwrócić uwagę, że te same gospodarstwa ubiegały się i otrzymały dofinansowanie na różne przedsięwzięcia, jednakże każde z nich było związane z przygotowaniem bazy agroturystycznej.

Suma kosztów projektów dla wszystkich gospodarstw wynosiła 6 218 879 zł, co daje średnio 155 474 zł na gospodarstwo (tab. 3). Najniższe koszty projektu (31 550 zł) poniosło jedno gospodarstwo w powiecie łosickim, a na najbardziej kosztowną inwestycję (424 533 zł) zdecydowało się jedno gospodarstwo w powiecie siedleckim. Analiza poszczególnych gospodarstw wykazała, że projekty o wartości kosztorysowej do 100 000 zł i powyżej 200 000 zł stanowiły po 25% ogółu (razem 20 gospodarstw). Koszty projektu pozostałych 20 gospodarstw (50%) mieściły się w przedziale od 100 000 do 200 000 zł.

Koszty objęte pomocą w ramach Działania 2.4 (koszty kwalifikowane) stanowiły średnio 92,8% wartości projektu, chociaż dla większości gospodarstw koszty te były równe kosztom całkowitym projektu (tab. 3).

Kwota wnioskowana, o zwrot której ubiegali się beneficjenci, nie mogła przekraczać 50% kosztów kwalifikowanych. Jednakże w 11 powiatach kwota ta była niższa, bowiem 19 właścicieli gospodarstw agroturystycznych z tych powiatów wnioskowało o dofinansowanie inwestycji w granicach 31,4–49,9% kosztów kwalifikowanych. Suma kwot wnioskowanych i przyznanych przez ARiMR na realizację przedstawionych projektów w 18 powiatach była taka sama. Wyjątek stanowiły powiaty ostrowski i siedlecki, gdzie kwota przyznana w jednym gospodarstwie (w każdym z tych powiatów) była wyższa niż wnioskowana. W 12 powiatach (57% ogółu) kwota zwrotu stanowiła 50% kosztów kwalifikowanych, w pozostałych zaś oscylowała w przedziale 40,4–49,8%. Średnia kwota przyznana na jedno gospodarstwo w województwie mazowieckim wynosiła 70 609,5 zł. Ogólna kwota przyznana 40 właścicielom gospodarstw agroturystycznych była o 0,4% wyższa niż wnioskowana.

PODSUMOWANIE

Powodzenie przedsięwzięć agroturystycznych jest uzależnione od środków finansowych, jakimi dysponuje rolnik podejmujący te działania. Agroturystyka musi być finansowana z zewnątrz, gdyż kapitał własny rolnika często wystarcza tylko na niewielkie inwestycje. Motorem napędowym inwestycji turystycznych w gospodarstwach rolnych są środki pomocowe z Unii Europejskiej. Źródłem finansowania przedsięwzięć agroturystycznych było działanie Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich” Działanie 2.4. „Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia

Tabela 3. Suma kosztów realizacji projektów oraz suma kwot przyznana z funduszy UE w ramach SPO 2004–2006 dla gospodarstw agroturystycznych w poszczególnych powiatach województwa mazowieckiego

Table 3. Total costs and total funding from the EU funds within SPO 2004–2006 for agrotourism farms in poviats of Mazowieckie Voivodeship

Powiat	Liczba gospodarstw	Koszty kwalifikowane w zł		Kwota wnioskowana w zł		Kwota przyznana w zł		
		Suma kosztów projektów w zł	suma	% sumy kosztów projektów	suma	% sumy kosztów kwalifikowanych	suma	% sumy kosztów kwalifikowanych
białobrzeski	1	212 221	212 221	100,0	99 168,5	46,7	100 000,0	47,1
ciechanowski	3	375 023	314 118	83,8	152 838,0	48,7	153 002,0	48,7
garwoliński	1	182 738	162 641	89,0	81 320,5	50,0	81 320,5	50,0
kozienicki	1	230 905	230 905	100,0	100 000,0	43,3	100 000,0	43,3
lipski	1	101 290	101 290	100,0	50 645,0	50,0	50 645,0	50,0
łosicki	2	90 981	90 981	100,0	45 490,5	50,0	45 490,5	50,0
miński	3	435 878	435 878	100,0	217 690,0	49,9	217 690,0	49,9
ostrołęcki	2	399 912	399 912	100,0	199 956,0	50,0	199 956,0	50,0
ostrowski	1	197 774	197 774	100,0	89 047,5	45,0	98 887,0	50,0
płocki	5	739 239	739 239	100,0	369 617,0	50,0	369 617,0	50,0
płoński	2	483 470	483 470	100,0	195 304,0	40,4	195 304,0	40,4
radomski	1	191 474	191 474	100,0	95 737,0	50,0	95 737,0	50,0
siedlecki	5	619 167	607 551	98,1	282 712,5	46,5	287 156,0	47,3
sierpecki	1	373 829	318 471	85,2	100 000,0	31,4	100 000,0	31,4
sochaczewski	1	230 233	162 087	70,4	81 043,5	50,0	81 043,0	50,0
sokolowski	1	60 076	43 348	72,2	21 674,0	50,0	21 674,0	50,0
warszawski zachodni	3	382 527	382 527	100,0	181 031,5	47,3	191 263,0	50,0
węgrowski	1	58 496	58 496	100,0	29 248,0	50,0	29 248,0	50,0
wołomiński	3	435 478	435 478	100,0	206 353,0	47,4	206 353,0	47,4
wyszowski	1	199 988	199 988	100,0	99 994,0	50,0	99 994,0	50,0
żuromiński	1	218 180	200 688	92,0	100 000,0	49,8	100 000,0	49,8
Razem	40	6 218 879	5 968 537	96,0	2 798 870,5	46,9	2 824 380	47,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Analiz i Sprawozdawczości ARiMR.

Source: Own elaboration based on data from the Department of Analysis and Reports ARMA.

różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodu” w latach 2004–2006. Pomoc finansowa udzielona była w formie refundacji (zwrotu) części poniesionych przez beneficjentów kosztów kwalifikowanych projektu dotyczącego agroturystyki. W ramach Działania 2.4. można było uzyskać zwrot w wysokości 50% kosztów kwalifikowanych inwestycji, jednakże nie więcej niż 100 000 zł.

Przeprowadzona analiza gospodarstw agroturystycznych w województwie mazowieckim, które otrzymały wsparcie finansowe w ramach Działania 2.4., wykazała, że były one zlokalizowane w 21 powiatach, przy czym w ponad 60% powiatów było tylko jedno takie gospodarstwo. Najwięcej gospodarstw, które skorzystały z funduszy Unii Europejskiej przyznawanych na agroturystykę było w powiecie płockim i siedleckim (po 5 gospodarstw). Badane gospodarstwa w zdecydowanej większości (90%) posiadały powierzchnię użytków rolnych nieprzekraczającą 10 ha przeliczeniowych, w tym 1/3 to gospodarstwa o areale poniżej 5 ha. Można by sądzić, że właściciele takich gospodarstw dostrzegają realną możliwość uzupełnienia budżetów domowych o dodatkowe, pozarolnicze źródła dochodu. Wielkość ekonomiczna gospodarstw, mierzona w ESU, nie zawsze zwiększała się wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych. W badanej populacji były takie gospodarstwa, które mimo niewielkiej powierzchni osiągały wysoką wartość ESU, a także takie, które gospodarując na dużej powierzchni odznaczały się stosunkowo niską wartością ekonomiczną. Jednakże tylko 20% analizowanych gospodarstw można zaliczyć do grupy żywotnych ekonomicznie, osiągały one bowiem nadwyżkę bezpośrednią ponad 4 ESU.

Inwestycje ujęte w projektach, na które beneficjenci otrzymali dofinansowanie z ARiMR, to głównie rozbudowa, przebudowa lub remont połączony z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych i gospodarczych na cele agroturystyczne oraz ich wyposażenie. Znaczna część wnioskodawców w swoich projektach zawarła plan uatrakcyjnienia oferty przez zakup rowerów, kajaków czy urządzeń do siłowni. Wiele gospodarstw postawiło także na rekreację konną, ujmując w projekcie koszty związane z zakupem tych zwierząt.

Koszt inwestycji, na jakie zdecydowali się rolnicy był bardzo zróżnicowany i wahał się od kilkudziesięciu tysięcy do ponad 420 000 zł, jednak najczęściej były to kwoty oscylujące w granicach 15 000–200 000 zł. Kosztorysy projektów do 100 000 zł i powyżej 200 000 zł stanowiły po 25% ogółu. Średni koszt projektu wynosił 155 472 zł. Koszt kwalifikowany dla 67,5% badanych gospodarstw był równy kosztowi całkowitemu projektu.

Analiza kwot przyznanych dla gospodarstw agroturystycznych w województwie mazowieckim wykazała, że w 12 powiatach (57%) kwota ta stanowiła 50% kosztów kwalifikowanych, a w pozostałych 9 kwoty kształtowały się w przedziale 40,4–49,8%. Średnia kwota przyznana na jedno gospodarstwo wynosiła 70 609,5 zł.

PIŚMIENNICTWO

- Balińska A., Sikorska-Wolak I., 2001. Agroturystyka w Dolinie Bugu i uwarunkowania jej rozwoju. Wydaw. SGGW, Warszawa.
- Czternasty W., Buczkowska N., 2007. Możliwości i zakres finansowania przedsięwzięć agroturystycznych ze środków unijnych na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego. Monografie nr 80 pod red. G.A. Ciepeli i J. Sosnowskiego „Agroturystyka – moda czy potrzeba?”. Wydaw. AP, Siedlce, 25–32.

- Jasińska A., Ciepela G.A., 2009. Udział agroturystyki w tworzeniu dochodów gospodarstw rolnych. Monografia pod red. M. Jalinika „Konkurencyjność produktów turystycznych”. Wydaw. PB, Białystok, 163–173.
- Kryński Z., 2003. Czynniki i motywy warunkujące rozwój agroturystyki. Monografia pod red. A. Mironczuk „Turystyka wiejska i agroturystyka stan i perspektywy rozwoju”. Wydaw. AP, Siedlce, 155–170.
- Lęczycycki K., Jabłonka R., Marcysiak A., 2007. Motywy i uwarunkowania lokalizacyjne prowadzenia działalności agroturystycznej. Monografie nr 80 pod red. G.A. Ciepeli i J. Sosnowskiego „Agroturystyka – moda czy potrzeba?”. Wydaw. AP, Siedlce, 180–188.
- Mazowsze Agroturystyka 2005/6. Wydaw. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Warszawa.
- Mironczuk A., Piechowicz B., Rak A.M., 2007. Wspieranie rozwoju gospodarczego gmin poprzez agroturystykę. Monografie nr 80 pod red. G.A. Ciepeli i J. Sosnowskiego „Agroturystyka – moda czy potrzeba?”. Wydaw. AP, Siedlce, 207–214.
- Młynarczyk K., 2002. Agroturystyka. Wydaw. UWM, Olsztyn.
- Niewęglowski M., 2007: Agroturystyka w gminie Sarnaki – szansą rozwoju czy forma przetrwania gospodarstw. Monografie nr 80 pod red. G.A. Ciepeli i J. Sosnowskiego „Agroturystyka – moda czy potrzeba?”. Wydaw. AP, Siedlce, 200–206.
- Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego, 2006. Wydaw. GUS, Warszawa.
- Sawicki B., 2007. Agroturystyka w aktywizacji obszarów wiejskich. Monografia naukowa, Lublin, Wyd. ‘InterGraf’, Międzyrzec Podlaski.
- Szeląg-Sikora A., 2009. Żywotność ekonomiczna gospodarstw rolnych a ich poziom wyposażenia w środki techniczne. Inżynieria Rolnicza 1 (110), 311–318.
- Sznajder M., Przezbórska L., 2006. Agroturystyka. PWE, Warszawa.
- Woch E., Gołub G., 2005. Cele i uwarunkowania prowadzenia agroturystyki na przykładzie Doliny Środkowego Bugu. Monografia pod red. J. Bergier i B. Sawickiego „Wybrane zagadnienia z turystyki wiejskiej”. Wyd. PWSZ, Biała Podlaska, 45–53.
- www.poland.eceat.org/kategoryzacja.htm
- Żbikowski J., Kozak A., Kuźmicki M., 2006. Motywy podejmowania działalności agroturystycznej w wybranych gminach województwa lubelskiego. Monografia nr 75 pod red. M. Plichty i J. Sosnowskiego „Marketing w agroturystyce”. Wyd. AP, Siedlce, 117–121.

FINANCING TOURISM FARMS WITH THE EU FUNDS IN MAZOWIECKIE VOIVODESHIP

Abstract. The aim of the study was to show utilization of the EU funds on example of the Sectoral Operational Programme “Restructuring and modernization of food sector and rural development” for 2004–2006 and implementation of projects related to rural tourism in 40 farms of Mazowieckie Voivodeship. Information for the study was provided by the Department of Analysis and Reports of the Agency for Restructuring and Modernization of Agriculture. The vast majority of farms (90%) had an area of agricultural land not exceeding 10 conversion hectares (1/3 of them were farms of less than 5 hectares). About 20% of farms were classified as economically viable group. Investments co-financed by the ARMA concerned mainly building, rebuilding or renovation combined with modernization of existing houses and farm buildings used for agritourism purposes. An average cost of the project amounted to 155,472 PLN, whereas an average amount of funding per farm amounted to 70,609.5 PLN.

Key words: agrotourism farm, structural funds, farm economic size, eligible cost of a project; amount claimed

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 14.07.2010